

za požlahtnitev domače živine tako pleme, ki je po naravi prav dobre mlečnosti, katero daje veliko in najboljšega mleka.

In v ta namen reje je kaj priporočljivo švicko pleme, tudi Rigi pleme imenovano, ki je doma na Švicarskem, in sicer v kantonih Švic, Cug, Uri, Unterwalden, Appenzell in Graubündten. Najtežja živina tega plemena nahaja se posebno v kantonu Švic, po katerem je tudi svoje ime dobila, najlažja pa v kantonih Uri in Unterwalden. To pleme se odlikuje posebno s svojo mlečnostjo, ker nam daje veliko in izvrstnega mleka. Ono je dobro za vprego, posebno za pezno, ker je krepkega života. Živina tega plemena se na veliko korist tudi kaj rada privadi kraju, kjer se vpelje. In tako vidimo, da je uže v različnih deželah našega cesarstva vdomačena. To pleme se redi vspešno ne le v goratih krajih, ampak tudi v nižavah. Živina je ješča in ni zbirčljiva v krmi, kar je gotovo tudi važnega gošpodarskega poména. Teleta tega plemena se rodijo posebno težka in rastejo kaj hitro. Ob enem nam ugaja to pleme pa tudi po barvi, ker to ni lisasta, ampak enobarvena živina kakor štajerska, samo s tem razločkom, da je švicko pleme bolj temne barve. Navadno je temno sivo-rujave ali dimaste barve, pa tudi mišje in svetlo sive.

Kako ugodnih in priporočljivih lastnosti gledé mlečnosti je to pleme, povzamejo naj čestiti bralci iz sledečih dejanskih izkušenj. V Libverdu, na pristavi grajščine Dečin na Českem, ki je lastnina grofa Thun-Hohensteina, se je uže l. 1859. vpeljala švicka živina, in sicer v ta namen, da se bode izrejevalo kolikor možno mlečno govedo. Od l. 1859. do dandanes ohranilo se je to pleme čistokrvno in sicer s tem, da se je v gotovih obrokih, navadno vsakih 3—5 let nakupilo izvirne plemenske junce. Tako se je po prvem nakupu izvirne švicke živine l. 1859. kupila zopet v letih 1864, 1867, 1870, 1875, 1880 in 1881. Redi se to pleme čistokrvno, toraj uže nad 27 let. In vspehi te reje so najboljši.

Krave molzle so v tem času povprek na leto 1850—2100 litrov mleka vrhu tistega, katerega so teleta posesala. Teleta rodila so se povprek s živo težo 38—46 kilogr. in bila so kaj nagle rašče.

Leta 1881. so molzle krave povprek po 2042 litrov mleka. Največja molža v tem letu znašala je pri eni kravi celó 3115 litrov mleka. Teleta rodila so se v tem letu s povprečno živo težo 41½ kilogr. Številke jasno govoré!

Pa tudi kmetovalci iz okolice so se kaj hvalili s zarodom, ki so ga dobivali z oplemenenjem domače živine z junci švickega plemena. Zarod, ki je nastal toraj s križanjem domačega plemena in švickega, se je odlikoval z boljšo mlečnostjo in težkimi teleti, ki so kaj hitro rastla.

Pa tudi uže v naših deželah pozna se dobrotá tega plemena. V „Novicah“ in „Kmetovalcu“ je bilo

zadnji čas lanskega leta brati, da se to pleme na Krasu dobro obnaša.

In ni še poteklo štirinajst dni, odkar je dobila naša šola od velečislana gospoda Antona Kavčiča, grajščaka v Górici na Hrvatskem, o zadevi važnosti vpeljave švicke živine za zboljšanje našega domačega plemena, pismeno izjavo, v kateri nasvetuje to pleme tudi iz lastne izkušnje. Kot napreden živinorejec pravi: „Pred nekaj leti sem jaz mojega Muricodolca (junca) zavrgel pa sem pošiljal krave pod švickega junca. In ako bi bil jaz prej za gotovo znal, da tu ostanem, ne bi bil moje mlade bike prodal. Uverjen sem, da za Dolenjsko in naše Zagorje ni boljšega plemena, kakor je švicki. Jaz smatram le švicko pleme za pravo blago, oplemeniti našo domačo živino. O tem imam izkušnjo.“

Ker švickemu plemenu tudi naše podnebne in sploh krajevne razmere gotovo ugajajo, bode naša deželna vinarska, sadjarska in poljedelska šola na Grmu pri Rudolfovem to pleme iz posebnega ozira na njega izvrstno mlečnost tudi vpeljala. V ta namen deluje uže nad mesec dni in nova živina je tako rekoč uže na poti. Šola bode izrejevala ob enem čistokrvno živino tega plemena poglavitno za prirejo plemenskih juncev, ki se bodo rabili za požlahtnitev tukajšnje domače živine v dosego večje in boljše mlečnosti. Z vpeljavo švickega plemena zadobila bode s časom tudi kupčija z mlado živino in kravami večjo vrednost in veljavo, katero sedaj popolnoma pogrešamo — razun iste, katero imajo Bločani z zmladovnimi kravami. Švicki živini kaj podobna in sorodnih lastnosti je montafunska in algajska, ki se nahajati na Predariskem v deželi tirolski.

Kužno povrženje pri kravah.

Velike važnosti je poizvedeti, zakaj nam krave tolikokrat povržejo. Skoraj vsako leto se take nesreče pripetijo in pogosto cele hleve nevarne storijo, ljudje pa zaman raznih pomočkov rabijo. Tednik „Thierheilkunde“ objavil je kratek sestavek nekega živinozdravnika z Annaberga. Vsebina je velevažna. Mož opazuje ovo nesrečo uže od l. 1873. ter pravi, da kužljivo povrženje krave vselej nalezejo, da se jih bolezen poprime kakor kuga. Kužna tvarina prime se sramnice kravje in tečine pri povrženem teletu ter je neka posebna zvrst izmed gob ali gliv.

Ta glivica ima to nevarno moč, da smrtno upliva na mladiča v maternem telesu, ko je 5 do 7 mesecev star, ter ga pred časom zamori in krava mora povreči. Dokazal je to s stavljenjem koz ali cepljenjem z glivico kužno omenjeni živinozdravnik. Ta strokovnjak piše: „Od l. 1873. začel sem kravam, ki so povrgle, staviti koze; živali bile so mesarju namenjene in takošne, ki so uže večkrat teletile. Leta 1873. dobil sem tri take krave na razpolago. Vsem trem postavim en dan koze, in res, vsaka je v preteku 9, 10 in 15 dni povrgla. Leta 1875. poskusil sem na enaki način

z dvema kravama, v 10 dneh povrže ena, druga ni bila breja. Leta 1877. imel sem priliko na 4 kravah poskušnje nadaljevati. Cepim za osepnice vse 4, tri krave so povrgle zaporedoma 11., 12. in 14. dan, četrta krava ni bila breja. Leta 1878. dobil sem le 1 kravo, ki je povrgla 9. dan. Leta 1881. ste dve cepljeni kravi povrgle, ena l. 1882. cepljena krava je povrgla 14. dan. Od 13 na poskušnjo danih krav povrglo jih je 11, dve niste bile breji.“

Kužljiva tvarina ali gliva se odpravi iz hleva, če to temeljito razkužimo in breje krave s karbolno kislino, za 5% zredčeno, pod repom umivamo, zlasti na sramnici, vsaki teden po 2—3krat. To uže nekoliko pomaga. Vendar treba je še storiti več. Živinozdravnik poroča o tem naslednje:

„V dveh hlevih je stalo v vsakem po sedem krav. Lani so vse povrgle; letos bile so zopet breje. Povedati pa imam, da so bili omenjeni hlevi temeljito razkuženi in osnaženi, pa je vendar čvetero krav zopet povrglo. Začel sem preiskovati; izberem peti in sedmi mesec ubrejenosti. Vsaki 14. dan bziknem s tremi Pravayjemi bzikancami pod kožo na bokih ali v lakotnicah 2% karbolne kisline. Da se nasprotnega učinka prepričamo, opustili smo pri eni kravi v vsakem hlevu vbzikanje. Slednji dve kravi ste res med 6. in 7. mesecem nošenja povrgle, ostalih 6 krav pa je v vsakem hlevu tej nesreči všlo in porodilo zdravih mladičev. Tako čudovito pomagalo je tukaj vbzikanje karbolne kisline.

Nadalje bil je nekje hlev, kjer je 23 krav povrglo. Meseca julija smo 18 kravam karbolne kisline pod kožo v lakotnicah spustili in glej, ena krava povrže drugi dan, ostalih 17 pa rodi ob pravem času lepih mladičev.

Še meseca avgusta se je ravnalo na podobni način s petimi kravami, to pa v hlevu, kjer so poprej krave povrgle. Vseh pet krav je sedaj zdravih in se bliža rednemu porodu, nekatere so uže po 8 mesecev breje.“

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dné 6. marca 1887.

Posvetovanje vodil je društveni predsednik gosp. Gustav grof Thurn, navzoči so pa bili gosp. podpredsednik Jos. Fr. Seunig in odborniki gg. Detelja, Goll, Lenarčič, Murnik, Povše, Robič, dr. pl. Wurzbach ter tajnik Gustav Pirc.

Sklene se letošnji občni zbor kmetijske družbe sklicati na 26. maja t. l. Ker ima glavni odbor predložiti zboru nasvete zastran spremembe pravil, naloži se odseku za splošne stvari, da predloge v pravem času predloži.

Tajnikovo poročilo o letnih doneskkih podružnice v Novem mestu odbor na znanje vzeme.

Deželni odbor naznanja družbi z dopisom od dné 1. februvarija, da je deželni zbor družbi dovolil 300 gl.

za okrajno razstavo govedi v Bohinju ter za podporo pokrajinski razstavi govedi v Metliki.

Tajnik poroča, da je uže vse potrebno ukreneno, da se porabi lanska državna podpora za mlekarstvo v smislu ministerske naredbe. V ta namen je uže poklicanih pet Bohinjcev v Ljubljano, da se izuče praktično in teoretično o sirastvu, zlasti ob ohranjevanji sira.

Vsled želje deželnega odbora prepusti družba svoje sedaj nepotrebne modele, stroje in orodje kmetijski šoli v Grmu proti temu, da jih šola za slučaj porabe v Ljubljani precej vrne. Ker družba modele itd. le posodi, za to mora šola za nje odgovorna biti in jih proti škodi po ognju zavarovati.

Na vprašanje c. kr. deželne vlade, kdo bode skrbel za ribjo valilnico g. prof. Franke-ja v Trbojah, koje misli ministerstvo podpirati, sklene glavni odbor odgovoriti, da je g. prof. Franke uže poskrbel, da bodo eventualno to storili njegovi nasledniki najemniki.

Računsko poročilo podružnice v Ratečah se odobri.

C. kr. deželna vlada poroča, da je tudi južna železnica dovolila nižano vožnjo za plemensko goved; spremljevalec plemenske govedi izkazati se pa mora s pričalom kmet. ministerstva ali pa dotičnega okrajnega glavarstva.

Prošnji okrajnega šolskega sveta v Pirničah za podporo glavni odbor ne more ustreči. Ravno tako tudi ne prošnji Studenske občine.

Deželni odbor dal je kmetijski družbi poročilo s dopisom c. kr. deželne vlade, v katerem izreka, da gozdarske drevesnice ne morejo se pečati z vzgojevanjem sadnega drevja, vlada pa je pripravljena okrajne ali občinske sadne drevesnice podpirati.

Tajnik daje na znanje, da je c. kr. kmetijsko ministerstvo potrdilo račun o porabi podpore za šolske vrte.

Za nove ude kmetijske družbe bili so sprejeti gg. Malenšek Anton, posestnik v Hrušici; Seidl Franc, trgovec v Rudolfovem; Zobec Janez, posestnik in župan v Hrovači; Podobnik Peter, župan in c. kr. poštar v Cerknem na Primorskem; Jakelj Gregor, župnik v Rudniku; Šusteršič Franc, posestnik na Svetji pri Medvodah; Lenček Franc, posestnik na Blanci na Štajerskem; Debevc Josip, posestnik na Rakeku; Gašpari Avgust, posestnik na Rakeku; Kljun Matej, kapelan v Begunjah; Kušlan Janez, posestnik in kovač; Majdič Anton, posestnik in trgovec; Martinčič Josip, posestnik; Milavc Josip, posestnik in trgovec; Petrovčič Janez, posestnik; Trebar Jarnej, posestnik; Završnik Matevž, posestnik in trgovec, vsi v Cerknici; Gostinčar Josip, gostilničar v Vevčah; Logonder Josip, posestnik v Žabnici; Andoljšek Franc, župan in posestnik na Vel. Poljanah; Kljun Miha, posestnik mlina in žage v Podstenah; Klinec Josip, posestnik na Vačah; Stojan France, pokovski mojster in posestnik v Zagorici; Bamberg Otomar, lastnik tiskarne v Ljubljani; Luckmann Anton, posestnik tovarne v Ljubljani.